

به مناسبت هفتادمین سالگرد قتل سرلشکر محمود افشار طوس

مامور فداکار و باشرف

پیروزی ملت ایران در جریان نهضت ملی شدن صنعت نفت به رهبری دکتر مصدق در روزهای پایانی سال 1329 فقط یک امر حقوقی و یا اقتصادی به شمار نمی‌رفت. واقعهای که امتیاز نفت ایران را به دست ملت ایران می‌سپرد و یا آن که درآمدهای ایران را از محل فروش نفت افزایش می‌داد. البته که نهضت چنین پیامدهایی را با خود به همراه داشت؛ ولی بیش از همه اینها آن چه که فریاد سیاستمداران بریتانیایی و دیگر امپریالیست‌ها را به آسمان رساند، ترس از الگو شدن این نهضت در سایر کشورها و به‌ویژه کشورهای نفتی بود.

به همین دلیل از همان فردای پیروزی مردم ایران توطئه علیه آن آغاز شد. تحریم فروش نفت ایران، تهدید به حمله نظامی و اعزام ناو جنگی به سواحل خلیج فارس، تبلیغات بی‌حد و حصر درباره خطر کمونیسم و تسلط حزب توده بر کشور و برانگیختن احساسات مذهبی مردم، تجهیز و متشکل ساختن گروه‌های اوباش و فواحش جهت برهم زدن نظم عمومی و ایجاد آشوب‌های خیابانی و حمله به مراکز احزاب و مطبوعات و سرانجام ایجاد شکاف در صفوف به‌هم پیوسته مردم و تطمیع یا فریب برخی رهبران نهضت به تقابل با نهضت مردم و رهبری آن از جمله اقداماتی بود که از همان روزها و ماه‌های اول نخست‌وزیری دکتر مصدق آغاز شد. "رابرت زینر" که از سوی خانم "لمبتون" به مسئولان سفارت انگلیس در تهران معرفی شده بود رهبری عملیات علیه مصدق و نهضت ملی را تا زمانی که نقشه کودتا از سوی CIA و MI6 در دستور کار قرار گرفت و کسانی همچون کرمیت روزولت و همکاران انگلیسی‌اش مامور براندازی دکتر مصدق شدند به عهده داشت.

باگذشت زمان و ناموفق ماندن تلاش‌های بریتانیا که به‌تدریج دولت آمریکا را نیز با خود همراه ساخته بود و با سازمان‌دهی نیروهای داخلی و همراه ساختن عناصر وطن‌فروش و خائن که در احزاب و سازمان‌هایی همچون "سومکا" یا "کانون افسران بازنشسته" و... گردهم آمده بودند حجم توطئه‌ها و هجوم‌ها بر دولت ملی نیز افزایش یافت. این هجوم‌ها به ویژه بعد از شکست طرح استعفای مصدق و روی کار آوردن احمد قوام سرعت و تعدد بیشتری پیدا کرد.

اوج این توطئه‌ها در روز 9 اسفند 1331 و در جریان اقدام شاه برای خروج از کشور تجلی یافت. شاه در آن روز اعلام کرد که عازم خروج از کشور است و اگر حضور جمعی از مردم که شعبان جعفری و هم‌پالکی‌هایش به دنبال فراخوان آیت‌الله کاشانی آیت‌الله بهبهانی آنها را به راه انداخته بودند در مقابل دربار نبود، به‌رغم مخالفت دکتر مصدق از کشور خارج شده بود. در آن روز اما علاوه بر جلوگیری از خروج شاه از کشور طرح و برنامه دیگری نیز از سوی هواداران شاه در نظر گرفته شده بود: حمله به خانه مصدق و قتل او.

اگر معترضان آن روز در ممانعت از خروج شاه از کشور توفیق داشتند؛ ولی این طرح و نقشه دوم به علل چندی با ناکامی روبه‌رو شد. بنا به گفته آگاهان یکی از عوامل ناکام ماندن نقشه قتل دکتر مصدق در آن روز شخص سرلشکر محمود افشارطوس رییس شهربانی کل کشور بود که با آگاهی از نقشه مخالفان و اقدام به‌موقع، موجب نجات جان نخست‌وزیر شد.

با شکست توطئه قتل مصدق، اقدامات بریتانیا و عواملش پایان نیافت. آنها با تحلیل شرایط سیاسی - امنیتی کشور به این جمع‌بندی رسیدند که برخی عوامل همچون سرلشکر افشارطوس از جمله موانع عمده در جهت نیل به اهداف آنها هستند. به همین دلیل بر سر آن شدند تا یا او را و همچون خودفروختگان کشوری و لشکری همچون زاهدی، سرتیپ دفتری و... با

خود همراه سازند و یا در صورت لزوم و ایستادگی بر سر مواضع خود و حمایت از مصدق او را از میان بردارند.

به همین جهت گروهی به رهبری مظفر بقایی کرمانی و همراهی تعدادی از افسران بازنشسته حامی دربار و نیز افراد غیرنظامی همچون حسین خطیبی نقشه ربودن افشارطوس را طراحی و به اجرا گذاشتند. بنا به گفته شهید دکتر حسین فاطمی، بقایی مدتی پیش از آن افشارطوس خواسته بود که میان او و دکتر مصدق وساطت کند و به همین علت افشارطوس چندجلسه با بقایی در خانه حسین خطیبی گفت‌وگو کرده بود.

افشارطوس آخرین بار ساعت 9 شب روز 31 فروردین 1332 به منزل حسین خطیبی رفت. آیا این حضور هم در ادامه جلسات پیشین با بقایی بود یا نه مشخص نیست؛ ولی آنچه که مسلم است حاضران آن شب در خانه خطیبی یعنی سرتیپ مزینی، سرتیپ منزله و حسین خطیبی که در هماهنگی با بقایی به سر می‌بردند لوازم موردنیاز همچون طناب و ماده بیهوشی برای پایان‌دادن به مسئله افشارطوس راز پیش فراهم کرده بودند. به گفته مستخدم حسین خطیبی آن شب بعد از بیهوشی افشارطوس را طناب پیچ کرده و با ماشین به "ده تلو" واقع در جاده تلو در شمال شرقی تهران بردند.

در تلو افشارطوس را که در پتو پیچیده بودند بر روی اسب قرار داده و او را به غاری در همان حوالی بردند.

خبر عدم بازگشت رئیس شهربانی به محل کار یا منزل صبح فردا یعنی اول اردیبهشت تیتراژ اول روزنامه‌های پایتخت شد. از جمله روزنامه اطلاعات ذیل تیتراژ: «رئیس شهربانی به طرز اسرارآمیزی مفقود شده است» به طور مفصل ماجرای رفتن به خانه حسین خطیبی در خیابان خانقاه و حواشی آن را شرح و نیز خبر از تشکیل کمیسیونی در وزارت کشور برای پیگیری ماجرا داد.

بنا به تحقیقات انجام شده افشار طوس دو روز در آن غار تحت شکنجه‌های قرون وسطایی قرار گرفته بود و سرانجام به دلیل شدت آسیب‌های وارده از دنیا می‌رود.

مأموران شهربانی بعد از سه روز به محل نگهداری ریاست شهربانی پی بردند؛ اما وقتی به غار رسیدند افشار طوس به قتل رسیده بود و جنازه‌اش را در همان جا دفن کرده بودند. بعد از تحقیقات مشخص شد که قتل افشار طوس به دست سه نفر به نام‌های سرگرد بلوچ قرایی، سروان افشار قاسملو، و احمد آشپز بلوچ قرایی و در حضور سرتیپ مزینی و سرتیپ منزله صورت گرفته بود.

بعد از کشف جنازه و با تحقیقات به عمل آمده عده زیادی از عوامل دست‌اندرکار توطئه از جمله خطیبی، مزینی، منزله، سرتیپ بایندر بلوچ قرایی افشار قاسملو... بازداشت شدند. بنا به اعلامیه فرمانداری نظامی 13 نفر متهم به مشارکت در آن ماجرا بودند که البته بعداً به تعداد متهمان افزوده شد. سرگرد بلوچ قرایی که در کوه‌های الموت قزوین شناسایی و بازداشت شده بود بعد از دستگیری گفت: افشار طوس جزیی از نقشه وسیع ما بود. این گفته از آن حکایت داشت که به جز افشار طوس قتل کسان دیگری را نیز طراحی کرده بودند.

به نوشته دکتر محمدعلی موحد، تیمسار ریاحی رئیس ستاد ارتش، دکتر حسین فاطمی وزیر امور خارجه از آن جمله بودند.

با بازجویی از متهمان، آنها سایر افراد مؤثر و آگاه از موضوع را معرفی کردند. از میان این عده نام توتن یعنی مظفر بقایی کرمانی و سرلشکر فضل‌الله زاهدی بیش از بقیه اهمیت داشت. ولی بقایی به دلیل مصونیت و زاهدی با تحصن در مجلس شورای ملی از بازداشت فرار کردند. مابقی بازداشت‌شدگان نیز بعد از کودتای 28 مرداد از زندان آزاد شدند.

جنازه افشار طوس بعد از کشف به تهران آورده شد و با تشریفات نظامی در گورستان تجریش (محل فعلی بیمارستان شهدا) به خاک سپرده شد.

32 سال بعد در خرداد 1364 "نورمن داربی شایر" عامل MI6 در یک برنامه مستند در کانال 4 تلویزیون انگلیس: اظهار داشت: افشار طوس به دست MI6 ر بوده و به قتل رسید. وی همچنین مظفر بقایی، سرلشکر زاهدی و برادران رشیدیان (سیف الله ، اسدالله و قدرت الله) را به عنوان دیگر عوامل این جنایت معرفی کرد .